

BISTÅNDS- ANALYS 2024

Denna rapport kan nedladdas utan kostnad på www.eba.se.

Formgivning: Emma Andersen, Seventy-five Year Plan AB.

Tryck: Elanders Sverige AB.

BISTÅNDSANALYS 2024

Årsrapport från Expertgruppen för biståndsanalys för år 2023

INNEHÅLL

Förord	5
Tillbakablick	6
Tio år av kunskapsutveckling	8
Att styra och styra om biståndspolitiken	10
Ukrainabiståndet och dess utmaningar	13
Civilsamhällen i demokratisk motvind	16
Handel och bistånd för att främja tillväxt	19
Ger jämställdhetsarbetet resultat?	21
Snåriga samband mellan migration och bistånd	24
Biståndets resultatrapportering – ett ständigt förbättringsområde	27
Klimatbiståndets möjligheter	30

Framåtblick	32
Rapporter och seminarier under 2023	34
<i>Pågående studier per 31/12 2023</i>	34
<i>EBA-rapporter 2023</i>	36
<i>Development Dissertation Briefs (DDB) 2023</i>	37
<i>Underlagsrapporter 2023</i>	37
<i>Podcastsamtal 2023</i>	37
<i>Seminarier 2023</i>	38
Expertgruppen	39

FÖRORD

Krig, kriser och humanitära katastrofer i omvärlden, också på nära håll. Politisk omorientering på den svenska scenen. Det har kännetecknat biståndsåret 2023 och därmed också EBAs verksamhet.

INTERNATIONELLT BISTÅND, i synnerhet humanitärt stöd, måste ha beredskap för hastigt uppkomna kriser. År 2023 skapade ett flertal större kriser ökad konkurrens om begränsade biståndsmedel. Rysslands anfallskrig i Ukraina och dess utveckling mot ett utnötningskrig. Kriget och den humanitära situationen i Gaza med långtgående och svåröverskådliga konsekvenser för framtida mänsklig säkerhet. I mindre medialt ljus, en fortsättning, och i många fall försämring, av situationerna i Jemen, Afghanistan, Afrikas horn, Sudan, Myanmar... Listan kan göras längre.

I detta läge är biståndets roll mycket viktig. Samtidigt finns få indikationer på att givarsamfundet kommer att mobilisera större volymer än idag. Detta begränsar utrymmet för det långsiktiga utvecklingsbiståndet. Återstår för biståndet att strategiskt göra mer med mindre.

EBAs verksamhet speglar uppdraget: att vara relevant för biståndspolitikens utformning och att från en oberoende position erbjuda relevant kunskap till pågående processer. Samtidigt ska EBA hålla vederbörlig distans till beslutsfattandet för att kunna bistå med kunskapsunderlag i policyfrågor utan att riskera att utvärdera verksamhet som EBA själv har rekommenderat.

I samtal om egna och andras framtagna kunskapsunderlag har EBA under året haft fokus på biståndspolitik och politikens förändring. Frågor som behandlats är migration, feministisk utrikespolitik, biståndets styrning och forskningsbiståndets organisering. Den intensiva politiska biståndsdiskussionen avspeglas i den tematiska indelningen i årets Biståndsanalys.

EBA har bakom sig ett årtionde av aktiv kunskapsproduktion. Efter ett formerande år 2013 publicerades den första EBA-rapporten i april 2014. Med över 200 rapporter av olika form, och ett flertal pågående studier, hoppas och tror vi att det finns mycket av intresse och relevans för många.

Stockholm, mars 2024

Torbjörn Becker, ordförande

Staffan I. Lindberg, ledamot

Malin Oud, ledamot

Anders Pedersen, ledamot

Andreas Wladis, ledamot

TILLBAKABLICK

2023 tillträdde Torbjörn Becker som EBAs ordförande. Han ser tillbaka på ett biståndsår präglat av kriser, och menar att EBAs roll blir allt viktigare. Ska man prioritera i biståndet är det en förutsättning att ha en god kunskapsbas att utgå från, säger han.

Hur har ditt första ordförandeår varit?

– Det har varit en väldigt intressant och stimulerande lärandeprocess, både att lära känna EBAs verksamhet, sekretariatet och ledamöter, men också att lära mig om nya frågor. Det går inte att vara inläst på alla de ämnen som dyker upp, så det har varit lite tillbaka till skolbänken, men på ett nytt sätt.

Hur vill du beskriva biståndsåret 2023?

– Den globala utvecklingen och biståndets roll i det har varit extremt komplicerat. Efter pandemin fanns hopp om att det skulle bli lugnare, men sen kom Rysslands invasion av Ukraina. Sedan bara fortsatte det med stora geopolitiska problem och utmaningar.

Under 2023 var intrycket att en del negativa trender förstärktes. Det var kriser som alla på olika sätt behöver uppmärksammas av biståndsgivare och världssamfundet i stort.

Vad betyder utmaningen med de många kriserna för EBA?

– Man måste vara ödmjuk i vad svenskt bistånd kan göra för skillnad och inse hur viktigt det är att man prioriterar. Även om Sverige är ett generöst givarland kommer vi alltid behöva fundera på var våra begränsade resurser gör mest nytta och förstå vilka områden vi är duktiga på, och ha det som vår styråra.

Jag tror att EBAs roll därmed blir ännu tydligare och viktigare. Att kunna prioritera klokt förutsätter att man har en systematisk kunskapsbas att stå på. Som ett enkelt exempel behöver vi vid en svältkatastrof på förhand veta hur vi bäst skickar pengar, vilka aktörer som fungerar bäst och hur vi bäst når de drabbade människorna.

Ukraina var under 2023 Sveriges största biståndsland. Vad är viktigt med detta stöd?

– I första hand så klart att se till att bistå människorna i Ukraina att överleva Rysslands angrepp. Att se till att Ukraina får en framtid i EU med goda framtidsutsikter för sina medborgare blir ett av de viktigaste utvecklingsprojekten för hela Europa. Sedan är också Ukraina ett väldigt tydligt exempel på ett biståndsland där vårt bistånd är direkt viktigt för oss själva.

Vilka andra områden bör Sverige prioritera i biståndet?

– Där Sverige har bäst kunskap och kompetens att göra nytta. Inom traditionella områden som genusfrågor, miljö och klimat, demokrati och mänskliga rättigheter har vi både trovärdighet internationellt och en kunskapsbas i Sverige att stå på.

Sedan tror jag att det är enklare för oss att göra nytta i länder där vi har fler kontaktvägar och utbyten, jämfört med en del länder långt borta där vi har mindre handel och andra utbyten.

”Att Ukraina får en framtid i EU med goda framtidsutsikter för sina medborgare blir viktigt för hela Europa.”

”Det har fortsatt med stora geopolitiska utmaningar”

Foto: Juliana Wolf Garcindo

Handel och näringsliv förväntas samverka närmare med biståndet – hur stor förändring innebär det?

– Handel, bistånd, näringsliv och privatsektor-utveckling har varit på tapeten ganska många gånger i historien. Det som avgör om det denna gång blir en stor förändring är hur det implementeras.

Det går inte att över en natt skapa de relationer som krävs när många nya aktörer ska börja jobba med varandra och det kan komma att bli en del kulturkrockar. Man får ha rimliga förväntningar och lägga personella resurser på att få det att fungera.

EBA har engagerat sig i frågan kring forskningsbiståndets framtid. Varför då?

– Genom att dra in finansieringen minskar möjligheterna för forskare att fokusera på biståndsfrågor, något som kan drabba återväxten och utarmar kunskapsbasen. Det påverkar EBAs framtida möjligheter att upphandla bra studier som kan vägleda biståndet.

Men kunskap kan också användas internationellt. Bistånd består ju inte enbart av pengar utan också om kunskap hur vi gemensamt kan bidra till utveckling.

TIO ÅR AV KUNSKAPSUTVECKLING

Expertgruppen för Biståndsanalys, EBA, bildades 2013 och den första rapporten publicerades året efter. Under åren som gått har närmare 200 rapporter av olika slag publicerats.

Med detta som bas bedrivs en betydande kunskapsverksamhet, med regelbundna seminarier och andra aktiviteter inriktade på samtal och tankeutbyte.

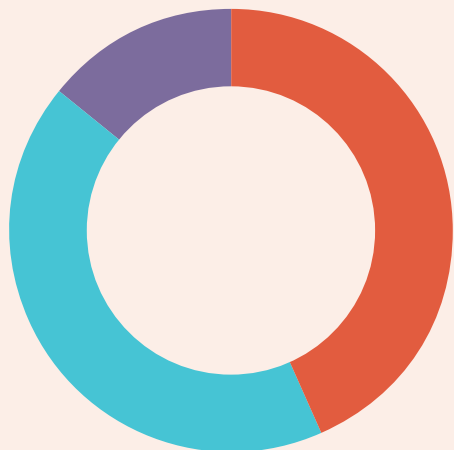
ÖVER TID HAR EBA genomfört ett stort antal utvärderingar för att öka kunskapen om resultat och effekter av svenskt bistånd. Perspektiven är ofta långsiktiga och breda, som när EBA utvärderar det svenska biståndet till enskilda partnerländer eller genomför övergripande utvärderingar av biståndets olika områden. Men utvärderingarna kan också röra enskilda organisationer, som Folke Bernadotteakademien, Nordic Development Fund och Swedfund. Oberoende bedömningar av biståndets resultat är viktiga för ansvarsutkrävande.

EBA producerar även kartläggningar och analyser. Tillsammans med kunskap om biståndets resultat är de avgörande för lärandet, att förstå bättre för att göra bättre. EBA har genomfört studier som har fångat erfarenhetsbaserad kunskap från biståndets genomförare, metoder för ömsidigt lärande och även metoder för utvärdering.

Vid sidan av de 85 EBA-rapporter som producerats till och med 2023 har EBA tagit fram över 100 övriga rapporter, kortare analyser, sammanfattningar och översikter kring begränsade frågor eller kunskap framtagna av andra aktörer. Det ger en bred och djup kunskapsbas.

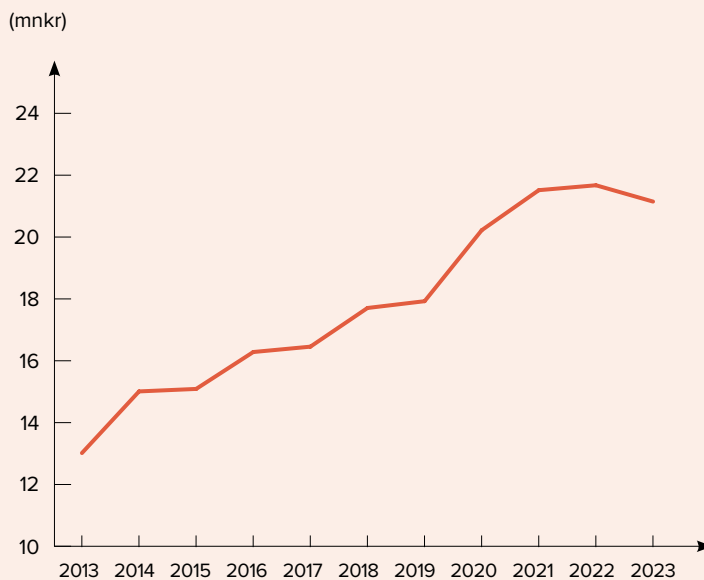
För lärande räcker det inte med att producera ny kunskap, den måste även återkommande lyftas fram i olika sammanhang. Därför bidrar EBA med samlad kunskap till olika processer genom att tillgängliggöra, förklara och berätta om den kunskap som Expertgruppen tagit fram i offentliga seminarier, podcasts och i samtal med primära intressenter. Det kan handla om politikens förändring, om det institutionella lärandet i en utrikesförvaltning med rörlig personalstyrka, eller om insatsers genomförande och prioriteringar.

FÖRFATTARNAS HEMVIST (85 RAPPORTER)

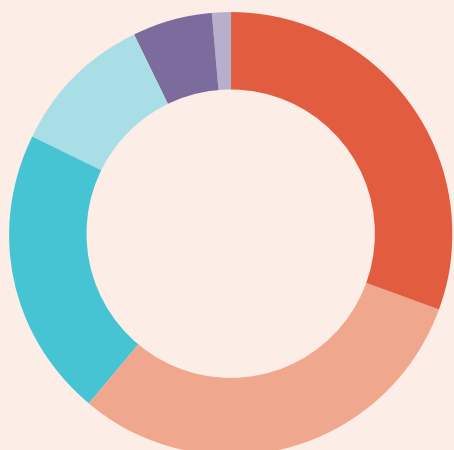

- Sverige (37 st)
- Utomlands (36 st)
- Både Sverige och utomlands (12 st)

EBA's ANSLAG (PER ÅR)

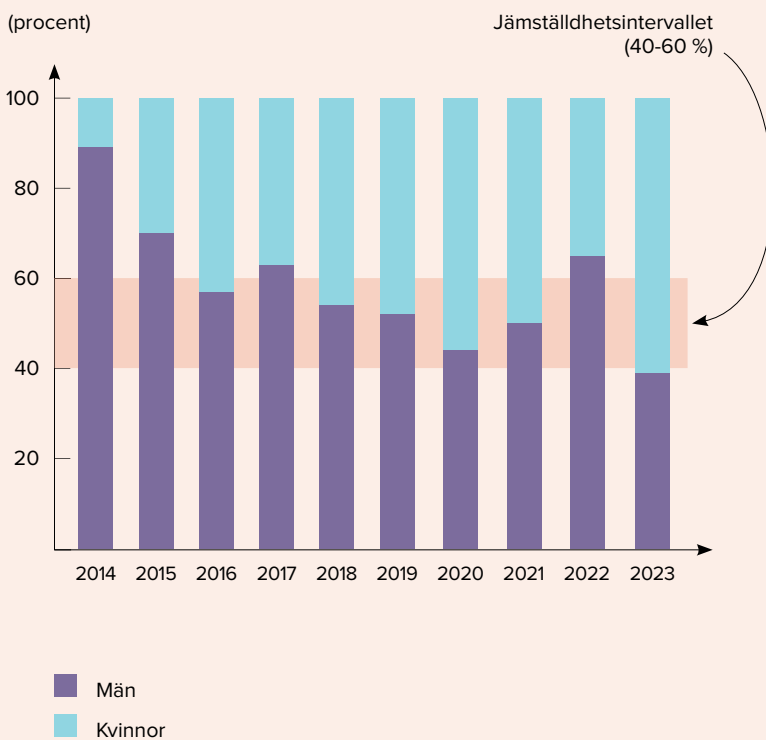

TYP AV RAPPORT (85 RAPPORTER)

- Utvärdering (26 st)
- Analys (26 st)
- Översikt (18 st)
- Kartläggning (9 st)
- Metodstudie (5 st)
- Övrigt (1 st)

FÖRFATTARNAS KÖNSFÖRDELNING (PER ÅR)

ATT STYRA OCH STYRA OM BISTÅNDSPOLITIKEN

Sveriges biståndspolitik påverkas av såväl internationella överenskommelser som nationella politiska skiften och prioriteringar, men strävar även efter att påverka internationella aktörer, som EU och FN. EBA har studerat och bidragit till kunskap om både drivkrafter bakom och effekter av biståndspolitiska förändringsprocesser.

SVERIGES BISTÅNDSPOLITIK präglas av både kontinuitet och förändring. Medan målet att minska fattigdomen har väglett politiken under hela det svenska biståndets historia så har fokusområden och prioriterade arbetssätt skiftat i takt med att nya agendor och styr signaler har introducerats.

Regeringens reformagenda för det svenska biståndet lägger tydlig vikt vid biståndet som ett utrikespolitiskt verktyg. En vanlig förståelse är att biståndet i praktiken alltid har haft en stark koppling till utrikespolitiken, även om det inte explicit tydliggjorts i dokument. Det konstaterades dock redan i budgetpropositionen 1962 att *”[d]et svenska biståndet till underutvecklade länder är en del av den svenska utrikespolitiken och måste bedömas mot bakgrunden av dennas mål och medel. Endast om så sker kan man få ett säkrare grepp på de prioritetsfrågor som här uppställer sig vare sig avvägningen skall ske mellan kraven på ökat bistånd och andra anslagsbehov, mellan olika former av bistånd eller mellan olika mottagarländer”* (sid 130).

Reformagendan introducerar delvis nya prioriteringar, från sammankopplandet av handel

och utvecklingssamarbete till synergier mellan bistånds- och migrationspolitiken. Den aviserar också och ett ökat fokus på Ukraina och närområdet. En satsning utlovas med syfte att nå ökat genomslag för svenska prioriteringar i internationella institutioner som EU och FN. I det politiska samtalet om reformagendan anges den ibland utgöra ett paradigmskifte. Samtidigt är de övergripande tematiska prioriteringarna inte väsensskilda från tidigare regeringars prioriteringar. Den fortsatta implementeringen lär klargöra hur stora förändringarna i realiteten blir. EBA har genom åren belyst många av reformagendans prioriterade områden och kommer under 2024 och löpande att följa upp dess genomförande.

”Biståndet har alltid haft en stark koppling till utrikespolitiken.”

Framgång i internationella förhandlingar förutsätter gediget förarbete, aktivt deltagande, engagemang och koalitionsbyggande. Foto: Cytonn Photography.

Alliansregeringen lanserade år 2007 en så kallad resultatagenda, med uttalat fokus på ökad effektivitet och resultat. EBA anordnade i februari 2023 seminariet ”Att styra svenskt bistånd: erfarenheter från en reformagenda” (*EBA-podden 58*). Där diskuterade bland andra professor Göran Sundström och tidigare biståndsminister Gunilla Carlsson hur agendans genomförande 2007–2013 påverkade samspelet mellan politiker och tjänstemän. Lärdomar från samtalet, och från tidigare forskning, att ta med i aktuella och framtida reformprocesser är bland annat vikten av ”ett fungerande förvaltningskontrakt”. Det handlar om en lyhördhet hos förvaltningen för nya styrsignaler och en involvering av förvaltningen i politikens utformning, samt välfungerande kommunikationskanaler mellan politiker och tjänstemän.

ETT ANNAT POLITISKT INITIATIV som haft inverkan på biståndet under de senaste åren är den feministiska utrikespolitiken. EBA har under året publicerat en rapport (*Towns m.fl., 2023*) som studerar hur den feministiska utrikespolitiken implementerats 2014–2022 inom områdena bistånd, handel och säkerhetspolitik. Den huvudsakliga

slutsatsen är att politiken, trots en abstrakt och öppen styrning, hade ett genomslag på jämställdhetsarbetet på ambassader och inom myndigheter. Begreppet feministisk bidrog i denna politiska satsning till gemensamma åtgärder inom bistånds-, handels- och säkerhetspolitiken och höjde ambitionen och det svenska ledarskapet inom jämställdhetsområdet. Variationen i hur och i vilken grad politiken genomfördes av olika aktörer var dock stor. Politiken drogs tillbaka 2022 men har anammats av ett dussintal andra länder, vilket pekar på ett internationellt genomslag.

Ska svenska bistånds- och utrikespolitiska prioriteringar få internationellt genomslag så utgör EU och andra multilaterala organisationer centrala plattformar. Sverige är en stor givare till såväl EU som FN och Världsbanken. Som en tidigare kartläggning av EBA visat (*Karlsson och Tallberg 2021*) så ser de olika EU-medlemsstaternas biståndspolitiska prioriteringar väldigt olika ut. Därför är ett aktivt påverkansarbete viktigt för att få svenskt genomslag. Men hur sker ett effektivt påverkansarbete? EBA har under året publicerat en underlagsrapport som sammanfattar den samlade kunskapen om inflytande i multilaterala

organisationer (*Lundgren och Strindevall 2023*). Slutsatser som dras är att påverkansarbetet behöver bedrivas via flera kanaler och använda flera olika strategier och verktyg över tid. Stora resurser kan ofta omsättas till påverkan, men även stater med begränsade resurser, som Sverige, kan få inflytande genom att strategiskt prioritera frågor, skapa allianser, säkra formell representation i styrelser och genom gedigna förberedelser inför förhandlingar.

Lundgren m.fl., (2022) visade att Sverige var framgångsrikt i förhandlingarna kring EU:s omfattande biståndsbudget – Instrumentet för grannskap, utveckling och internationellt samarbete (NDICI). Även denna rapport betonar ett gediget förarbete, ett aktivt och löpande deltagande samt engagemang i förhandlingsprocesser, strategiska koalitioner med andra stater och ett starkt engagemang för såväl utvecklingssamarbete i stort som för prioriterade frågor, som viktiga framgångsfaktorer för inflytande. En ytterligare EBA-utvärdering (*Dellmuth m.fl., 2022*) om svensk påverkan genom sekunderad personal till EU och FN pekar på att Sverige nått goda resultat vad gäller inflytande. Den betonar vidare sekunderingar som ett viktigt verktyg för att bygga en svensk resursbas med kompetens kring det multilaterala arbetet, och vikten av ett mer strategiskt arbete med utformning och uppföljning av sekunderingar för ett stärkt inflytande.

SLUTSATSER

- En viktig förutsättning för ett effektivt genomförande av större biståndspolitiska reformer är ett välfungerande samspel mellan politik och förvaltning.
- Den feministiska utrikespolitikens abstrakta och öppna styrning ledde överlag till en ökning och en höjd ambitionsnivå i jämställdhetsarbetet på svenska ambassader och myndigheter, trots en ojämn implementering.
- Multilaterala institutioner är centrala arenor för svenskt påverkansarbete. Sverige behöver därför visa fördjupat och löpande engagemang i prioriterade frågor, skapa allianser med liktänkande stater, och eftersträva formell representation. Detta förutsätter hög kompetens och resurser.

”...även Sverige kan få inflytande genom att strategiskt prioritera frågor, skapa allianser och göra gedigna förberedelser...”

RAPPORTER:

Dellmuth, L., P. Levin & N. Svensson (2022), *Utvärdering av strategiska sekunderingar som del av svenskt påverkansarbete*, **EBA 2022:01**

EBA-podden 58 (2023), *Biståndets styrning – erfarenheter från en reformagenda*, Kulturhuset 14 februari 2023

Karlsson, O. & J. Tallberg (2021), *Like-minded in Principle or in Practice? Priorities and Allocations in EU Member States' Foreign Aid*, **EBA underlagsrapport, maj 2021**

Lundgren, M. & I. Strindevall (2023), *Influence in Multilateral Aid Organizations: A Literature Review*, **EBA underlagsrapport, juli 2023**

Lundgren, M., J. Tallberg & C. Pedersen (2022), *Member State Influence in the Negotiations on the Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument*, **EBA 2022:07**

Towns, A., E. Bjarnegård & K. Jezierska (2023), *More Than a Label, Less Than a Revolution: Sweden's Feminist Foreign Policy*, **EBA 2023:02**

UKRAINABISTÅNDET OCH DESS UTMANINGAR

Sverige är en av många aktörer som stöder Ukraina. Utmaningarna är också unikt många – stöd för att både försvara och hålla i gång ett land under pågående krig, stöd till återuppbyggnad på kort och lång sikt, stöd för att driva på reformer för ett EU-närmande och motverka korrruptionen.

OMVÄRLDENS STÖD till Ukraina är militärt, humanitärt och finansiellt, där de två senare stödformerna räknas som bistånd. Det finansiella stödet är både kortsiktigt budgetstöd och mer långsiktigt stöd till återuppbyggnaden av landet. Behoven är enorma. Exempelvis beräknade Internationella valutafonden att behovet av stöd till statens verksamhet under 2023 uppgick till motsvarande 440 miljarder kronor.

Förutom stöd via internationella organisationer bidrar ett 40-tal givarländer. De största stöden sedan krigsutbrottet i februari 2022 har kommit från EU (omkring 830 miljarder kronor) och USA (omkring 770 miljarder kronor). Av de totalt cirka 30 miljarder kronor Sverige har bidragit med sedan krigsutbrottet har 7,1 miljarder varit bistånd. Huvudsakligen har svenskt bistånd bestått av humanitärt stöd, skydd för civila, stöd till reformarbete och återuppbyggnad. Under 2023 har omkring 13 procent av det svenska biståndet gått till återuppbyggnad och energiförsörjning.

INGEN VET NÄR OCH HUR kriget kommer att ta slut, bara att återuppbyggnad är nödvändig. Kostnaderna för detta beräknas bli enorma. En gemensam uppskattning av EU, Världsbanken och Ukrainas regering hamnar på dryga 4 200 miljarder kronor över ett årtionde. Bistånd kommer inte på långa vägar att räcka till som finansieringskälla, men kan, rätt använt, mobilisera privata

investeringar. Ukraina har, jämfört med många andra mottagarländer, en relativt väl fungerande offentlig förvaltning och finanssektor. Det öppnar för möjligheter att använda biståndet katalytiskt (*Olofsgård och Perrotta Berlin, 2023*).

Återuppbyggnad har redan påbörjats och det planeras för hur Ukraina kan stödjas i detta nu och framöver. Samordning är centralt, men G7-ländernas samordningsinitiativ har hittills inte fungerat tillfredsställande. En stabilare och tydligare organisation behövs. Sedan EU öppnat för förhandlingar om ett ukrainskt EU-medlemskap finns ett argument för att EU kan ta den ledande rollen för givarsamordning. Återuppbyggnad och samhällsreformer kan då tydligt kopplas till de krav som framtida EU-medlemskap ställer. Detta skulle ge incitament till de nödvändiga men samtidigt svåra reformer som krävs (*Olofsgård och Perrotta Berlin, 2023*).

Inte minst påminner ett rättssystem som präglats av hög korrruption om det stora behovet av reformer i landet. Sverige kan ha en viktig roll att spela i detta. Sedan tidigare är svenskt Ukrainabistånd inriktat just på reformsamarbete, inklusive stöd till decentralisering.

EBA HAR TIDIGARE UTVÄRDERAT reformsamarbete med andra länder där EU-närmande varit syftet. Lärdomarna bör vara högst relevanta också för Ukraina-samarbetet. EBAs utvärdering

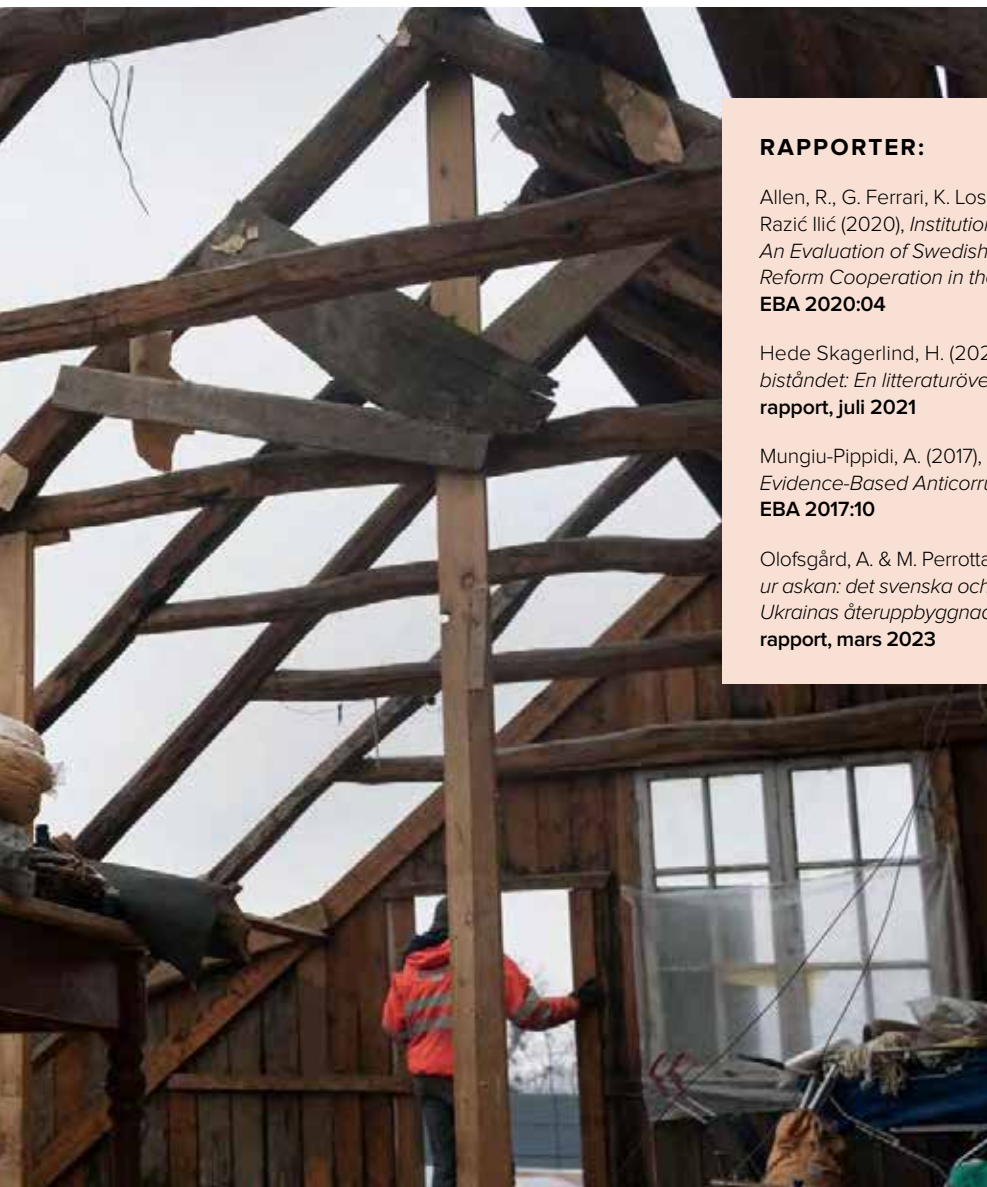

gällde samarbete mellan svenska och inhemska myndigheter i länderna i Västra Balkan (*Allen m. fl., 2020*). Där bedömdes reformsamarbetet överlag som kostnadseffektivt, och samverkan mellan svenska och inhemska tjänstemän hölls fram som positivt. Bidrag till hållbara resultat förelåg särskilt i de insatser som handlade om de verkligt prioriterade frågorna för EU-närmande. Mest framgångsrika var de samarbeten som hade ett systemperspektiv, och inte fokuserade på en enskild myndighet i taget.

Utvärderingen kom också med kritik. Delar av verksamheten borde ha tagit mer fasta på viktiga framgångsfaktorer. Goda resultat hade krävt lång tid av förberedelsearbete för att skapa förståelse och engagemang från alla inblandade. Det var också viktigt att ha god tillgång till rätt saksakexpertis under tillräckligt lång tid. Brett stöd från den politiska sidan på ambassaden var en annan framgångsfaktor.

DE REFORMER UKRAINA MÅSTE genomföra handlar också om att bekämpa en tidigare omfattande korrupktion – och det ska ske i en situation där stora summor bistånd strömmar in i landet. Tidigare lärdomar visar att korrupktion är svår att mäta, men tenderar att vara högre i länder med stora behov, fattigdom och utsatthet. När stora mängder bistånd kommer in ökar korrupktionsriskerna ytterligare. Infrastruktur, vattenförsörjning, offentliga upphandlingar och hälsovård är särskilt utsatta sektorer (*Hede Skagerlind, 2021*).

För att hitta strategier som kan minimera korrupktion är det centralt för biståndsgivare bland annat att känna till vilka normer som dominerar i samhället, ha förståelse för sin egen påverkande roll, att identifiera förändringsaktörer och utveckla fungerande förändringsteorier (*Mungiu-Pippidi, 2017*). EBA genomför för närvarande också en utvärdering av Sidas arbete med att bekämpa korrupktion som utvecklingshinder.

RAPPORTER:

Allen, R., G. Ferrari, K. Loshi, N. Östlund & D. Razić Ilić (2020), *Institution Building in Practice: An Evaluation of Swedish Central Authorities' Reform Cooperation in the Western Balkans*, **EBA 2020:04**

Hede Skagerlind, H. (2021), *Korruption i biståndet: En litteraturöversikt*, **EBA underlagsrapport, juli 2021**

Mungiu-Pippidi, A. (2017), *Seven Steps to Evidence-Based Anticorruption: A Roadmap*, **EBA 2017:10**

Olofsgård, A. & M. Perrotta Berlin (2023), *Åter ur askan: det svenska och globala bidraget till Ukrainas återuppbyggnad*, **EBA underlagsrapport, mars 2023**

Återuppbyggnad är påbörjad trots pågående krig i Ukraina. Volodymyr Perezhostenko håller på att reparera sitt hus i Bucha. Framtida återuppbyggnad kommer kräva massiv finansiering. Samordningen behöver börja omgående. Foto: Ola Torkelsson/TT bildbyrå

KRIGET I UKRAINA HAR SKAPAT en humanitär kris. Vid sidan om att åter bygga upp samhället behöver människor som flytt kriget hjälp att överleva, och på sikt också möjligheter att återvända. Planering för långsiktiga lösningar behöver finnas med redan när kortsiktigt humanitärt stöd utformas och distribueras. I möjligaste mån bör lokala organisationer engageras i det humanitära arbetet, inklusive kommuner, eftersom de kommer finnas kvar när internationella organisationer lämnar landet. En pågående EBA-utvärdering granskar hur denna lokaliseringssagenda hittills har genomförts och hur den kan stärkas. En fallstudie genomförs i Ukraina.

SLUTSATSER

- Biståndet till Ukraina är stort, består av flera nödvändiga delar och genomförs av många aktörer. Sverige behöver verka för tydlig samordning, ledd av EU med EU-närmande som motiv.
- Biståndet till återuppbyggnad behöver vara komplement till andra finansflöden. Stora ansträngningar behövs för att mobilisera privat kapital och investeringar.
- Korruptionsbekämpning är centralt i Ukraina. Svenska och andra aktörer behöver förstå de normer som präglar det ukrainska samhället, den egna rollen som givare och hur detta samspelar.
- Den humanitära hjälpen behöver från början utformas med sikte på de långsiktiga utmaningarna om återuppbyggnad och återvändande.

CIVILSAMHÄLLEN I DEMOKRATISK MOTVIND

En femtedel av det samlade svenska biståndet riktas till det civila samhället. Regeringen signalerar att andelen ska öka, och betonar vikten av stöd till demokrati och rättighetsförsvare. Samtidigt krymper det demokratiska utrymmet i allt fler partnerländer. Stöd till civilsamhällen blir både viktigare och svårare.

STÖDET TILL och genom organisationer i civilsamhället är viktigt i exempelvis humanitära insatser, arbete med sexuell och reproduktiv hälsa, samt insatser för demokrati och mänskliga rättigheter.

För 2023 rapporterar V-Dem-institutet att det demokratiska utrymmet krymper i fler länder än tidigare. Auktoritära regimer begränsar friheten för civilsamhälle, universitet och media. Rekordmånga av världens länder, 42 stycken, går i auktoritär riktning, medan enbart 14 länder går i demokratisk riktning.

Sverige satsar stora resurser på demokratibistånd, och en betydande del kanaliseras via civilsamhället. I en pågående utvärdering studeras vilken betydelse svenska civilsamhällesorganisationer har för att stärka kapaciteten hos deras samarbetspartner i ett urval afrikanska länder.

På ett övergripande plan är bilden positiv. En utvärdering från 2020 visar att svenskt och internationellt demokratibistånd över lag har en begränsad, men positiv, effekt på demokratisk utveckling (*Niño-Zarazúa m.fl., 2020*). Författarna avvisar också att bistånd skulle ha negativa effekter på demokrati. Stödet har större effekt i länder där det sker en demokratisk utveckling. Trots att de positiva sambanden försvinner i situationer där utvecklingen går i auktoritär riktning menar författarna dock att fortsatt demokratibistånd kan vara ännu viktigare där.

Även rapporten “*Swedish Aid in the Era of Shrinking Space – the Case of Turkey*” (*Eldén och Levin, 2018*) argumenterar för fortsatt stöd i auktoritära länder där bistånd är viktigt för aktörer

som verkar för demokrati och mänskliga rättigheter. Författarna lyfter fram en kombination av långsiktiga kärnstöd till organisationer och små kortfristiga projektstöd för att starta och expandera verksamheter som en fruktbar modell.

Organisationer i civilsamhället har en viktig roll för att motverka diskriminering (*Marcus m.fl., 2019*). Trots att resultat är svåra att mäta så visar litteraturen på framgångar kring ändrade attityder och normer. Det är särskilt viktigt att samarbeta nära moraliska ledare och att på olika sätt stärka diskriminerade gruppers egen förmåga att hävda sina rättigheter. Påverkansarbete för att ändra lagar och policyer är också centralt.

Det demokratiska utrymmet har krympt ytterligare sedan EBA publicerade dessa rapporter. På flera håll har COVID-19 pandemin utnyttjats för att skjuta upp eller ställa in val, begränsa rörelsefrihet och andra medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala, och kulturella rättigheter.

RAPPORTER:

Eldén, Å. & P. T. Levin (2018), *Swedish Aid in the Era of Shrinking Space – the Case of Turkey*, **EBA 2018:06**

Marcus, R., D. Mathur & A. Shepherd (2019), *Impact of Civil Society Anti-Discrimination Initiatives: A Rapid Review*, **EBA 2019:05**

Niño-Zarazúa, M., R. M. Gisselquist, A. Horigoshi, M. Samarin & K. Sen (2020), *Effects of Swedish and International Democracy Aid*, **EBA 2020:07**

På den internationella transgender-dagen tänder en demonstrant i Bogota, Colombia, ljus till minnet av mördade transpersoner. Foto: Antonio Casio/SOPA Images

Beatrice Njeri äger Bead point shop i Karikokor, utanför Nairobi, Kenya. Swedfunds investeringar i kreditgivaren Premier Credit har gjort det möjligt för henne att få lån till verksamheten. Copyright Swedfund. Foto: Ignacio Hennigs/ Thought Leader Global.

HANDEL OCH BISTÅND FÖR ATT FRÄMJA TILLVÄXT

Regeringens samordning av utvecklings- och handelspolitiken syftar till ökad ekonomisk tillväxt, företagande och sysselsättning i samarbetsländerna. Framgång förutsätter att verksamheten baseras på de erfarenheter, den forskning och utvärdering som under många år genomförts inom internationellt bistånd.

HANDEL OCH EKONOMISK UTVECKLING spelar en viktig roll för minskad fattigdom. Däremot är det en annan fråga om, och i så fall hur, sådana målsättningar kan uppnås genom offentliga åtgärder som bistånd. Direkta stödformer (såsom rådgivning, finansiering, innovationsprojekt, garantier) är inte självklart mer effektiva än indirekta stödformer (såsom infrastruktursatsningar, stärkt rättsstat, utbildning, hälsovård, socialt skydd) men kompletterar ofta varandra i att främja ekonomisk utveckling. Litteraturen kring ekonomisk tillväxt är omfattande och pekar på en mängd olika påverkande faktorer och förutsättningar. Dessutom visar den på betydande skillnader mellan olika kategorier av länder.

Vad vet vi om effektiviteten i svenskt bistånd i detta avseende? I EBAs utvärdering av biståndet till ekonomisk utveckling i Bosnien och Hercegovina drogs slutsatsen att enbart begränsade delar av portföljen gett bra utdelning (*Lindahl et al, 2018*). När Swedfund utvärderades av EBAs föregångare Sadev 2008 var slutsatsen att verksamhetens additionalitet var delvis oklar. När EBA tio år senare återigen utvärderade verksamheten var slutsatsen att Swedfund sannolikt bidragit till att minska fattigdom men att bristen på data gjorde det svårt att slå fast (*Spratt et al, 2018*).

Utvärderingar av garantiinstrumentets användning inom andra länders bistånd visar att utformningen har stor betydelse för resultaten. En slutsats är att garantin behöver anpassas till specifika lokala sammanhang. Det är därför viktigt att ha kunskap om till exempel

marknadsmislyckanden och lokala finansiella marknader. Vissa av Sidas utvärderingar av garantier har visat på svag additionalitet. Exempelvis har garantier getts till banker i syfte att bredda deras krets av låntagare. När detta mål inte uppfyllts har garantierna varit åtminstone delvis verkningslösa eller potentiellt marknadsstörande.

När handel och bistånd kopplas samman finns ett behov att identifiera och hantera målkonflikter. En tidigare EBA-rapport (*Johansson de Silva, 2015*) pekar på potentiella utvecklingsvinster av att mer effektivt dra nytta av privata företags finansiella resurser, kompetens och innovationskraft. Författarna samlade fem principer för ett effektivt samarbete mellan biståndet och näringslivet:

- Det inriktas mot att stödja de mest utsatta länderna och befolkningsgrupperna.
- Det utnyttjar synergier och komplementaritet.
- Det syftar till att utveckla, men inte störa, marknader.
- Det främjar bärkraft genom lokalt ägande, harmonisering och samordning.
- Det mäter resultat och främjar systemiska effekter.

RAPPORTEN VARNAR ÄVEN för att samverkan mellan näringsliv och bistånd ibland kan bli ineffektivt eller i värsta fall skadligt. Författarna nämner risker för konkurrensstörande insatser, insatser med begränsat mervärde, låg hållbarhet eller insatser där samarbetsländer inte är inblandade. Näringslivets önskemål i givarländer om

”Det finns ett behov att hantera målkonflikter”

enkel tillgång till investeringsstöd kan komma i konflikt med principer om god förvaltning av offentliga medel eller principer för biståndseffektivitet. När bistånd binds till leveranser från givarsidan uppstår ineffektivitet. Förutom välfärdsförluster i mottagarländerna riskerar bundet bistånd att främja insatser som i högre grad styrs av givarlandets intressen snarare än behoven på mottagarsidan, menar författarna. EBA har en pågående underlagsrapport som sammanfattar litteraturen och evidensen inom området handelsrelaterat bistånd (Aid for Trade).

Ett annat exempel på att risker och möjligheter behöver balanseras återfinns i EBAs studie om återuppbyggnad i Ukraina (*Olofsgård och Perrotta Berlin, 2023*). Författarna tar upp forskning som visar att utvecklingseffekten ofta minskar betydligt när bistånd drivs av strategiska eller kommersiella motiv. Samtidigt drar de slutsatsen att privata kommersiella investeringar kommer att bli helt centrala för Ukrainas återuppbyggnad. De argumenterar också för att sådana investeringar kan främjas med offentliga medel genom kreditgarantier och offentlig-privat samverkan.

En målkonflikt mellan å ena sidan ökat fokus på företagande, och å andra sidan fokus på transparens, behöver också undvikas. En pågående EBA-studie diskuterar organisationen *Publish What You Funds* transparensindex där Sveriges utvecklingsfinansierade Swedfund rankas mycket lågt jämfört med andra internationella utvecklingsfinansierare. Detta ligger inte i linje med den svenska transparensgarantin och riskerar påverka legitimiteten för det näringslivsinriktade biståndet.

På handelsområdet har en tidigare EBA-rapport (*Molander, 2016*) lyft fram betydelsen av bredare utvecklingsperspektiv. Världshandelsorganisationen WTO arbetar för ökad frihandel, men de regler som utformas där, exempelvis ursprungsregler och regler kring tillsatser och föroreningar till livsmedel, så kallade fytosanitära regler, formuleras inte alltid med fattiga länders intresse i åtanke. Även EU:s lagstiftning på exempelvis miljöområdet kan i praktiken innebära omfattande handels hinder för exempelvis afrikanska länder.

SLUTSATSER

- Närmare samarbete mellan handel och bistånd innebär både möjligheter och risker. Befintliga lärdomar från forskning och utvärdering bör beaktas när biståndet utformas.
- Ökad samverkan mellan statliga aktörer och privat näringsliv inom biståndet innebär möjligheter, men medför också flera målkonflikter som bör identifieras och hanteras.
- Insatser inom näringslivsområdet med nya finansieringsinstrument och samarbetsformer bör åtföljas av rigorös effektutvärdering. Frågor om additionalitet och lokal anpassning är centrala när garantiinstrument används.

RAPPORTER:

Johansson de Silva, S., A. Kokko & H. Norberg (2015), *Now Open for Business: Joint Development Initiatives Between the Private and Public Sectors in Development Cooperation*, **EBA 2015:06**

Lindahl, C., J. Lindahl, M. Söderbäck & T. Ivankovic (2018), *Nation Building in a Fracture Country: An Evaluation of Swedish Cooperation in Economic Development with Bosnia and Herzegovina 1995 – 2018*, **EBA 2018:10**

Molander, P. (2016), *Revitalising the Policy for Global Development*, **EBA 2016:11**

Olofsgård, A. & M. Perrotta Berlin (2023), *Åter ur askan: det svenska och globala bidraget till Ukrainas återuppbyggnad*, **EBA underlagsrapport, mars 2023**

Spratt, S., P. O'Flynn & J. Flynn (2018), *DFIs and Development Impact: An Evaluation of Swedfund*, **EBA 2018:01**

GER JÄMSTÄLLDHETSARBETET RESULTAT?

Jämställdhet är sedan länge prioriterat inom svenskt utvecklingssamarbete. Globalt sett har kampen för jämställdhet och kvinnors rättigheter mött ett allt starkare motstånd de senaste åren. Sveriges jämställdhetsarbete bedrivs genom riktade insatser, jämställdhetsintegrering och påverkansarbete. EBA har i ett flertal rapporter studerat genomförande och resultat.

AR 2014 LANSERADES Sveriges feministiska utrikespolitik som en agenda för resultat och förändring inom jämställdhetsområdet. EBA publicerade 2023 en omfattande studie (*Towns m.fl., 2023*) av politikens genomförande. Studien följer implementeringskedjan från regeringen till ambassader och myndigheter. Författarna drar slutsatsen att politiken ledde till en tydlig ökning av jämställdhetsarbetet inom alla tre utrikespolitiska områden – bistånd, handel och säkerhetspolitik. Politikens styrning var vag, vilket ledde till en variation i hur den tolkades och implementerades av olika aktörer, och metoderna för jämställdhetsarbetet förändrades inte märkbart. Politiken blev ändå en drivkraft för ökad samordning mellan politikområdena och feminist-etiketten bidrog till en högre ambitionsnivå och ett starkt svenskt ledarskap inom jämställdhetsområdet.

DEN FEMINISTISKA utrikespolitiken drogs tillbaka 2022, men jämställdhet är alltjämt en viktig biståndsprioritering, som ska beaktas i alla relevanta insatser. En tidigare utvärdering (*Bjarnegård och Ugglå, 2018*) av genomförandet av Sidas plan för jämställdhetsintegrering visade att arbetet gett resultat. Författarna konstaterar att jämställdhet beaktas i nästan alla insatser och att planen lett till att andelen projekt med jämställdhet som huvudsyfte ökat. Men, som i studien om den feministiska utrikespolitiken, så dras slutsatsen att genomförandet varit ojämnt och

individberoende. Jämställdhet har fått mer genomslag när kunniga och engagerade personer drivit på. För att nå ett jämnare resultat betonade författarna behovet av stärkta stödfunktioner, utbildning och stärkt kompetens hos fler inom myndigheten.

”Feminist-etiketten bidrog till ett starkt svenskt ledarskap”

En viktig komponent i Sveriges jämställdhetsarbete är främjandet av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Trots stora framsteg inom SRHR är behoven fortsatt stora. EBA publicerade under 2023 en rapport (*Sundewall m.fl., 2023*) om SRHR-biståndets effektivitet. Författarna, som studerar perioden 2002–2022, finner att biståndet haft en positiv, om än liten, påverkan på tillgången till förlossningsvård, moderna preventivmedel och antiretroviral behandling mot hiv/aids.

Resultaten pekar på att biståndets positiva effekter är störst i låginkomstländer och verkar ha stärkts under 20-årsperioden, vilket tolkas som en ökad biståndseffektivitet över tid. Flera låginkomstländer förlitar sig i stor utsträckning på utländsk finansiering för att tillhandahålla SRHR och

andra vårdtjänster. Biståndet har därför en viktig roll att spela och författarna rekommenderar fortsatta satsningar inom området.

”Främjande av SRHR kräver kunskap om lokala normer”

Tidigare EBA-rapporter har betonat att framsteg inom SRHR inte endast beror på resurser, utan är starkt kopplat till normer (*Kågesten m fl, 2021*).

Diskriminerande normer skiljer sig åt, och är olika starka i olika länder. Överlag är diskriminerande normer vanligare i förhållande till sexuella och reproduktiva rättigheter än sexuell och reproduktiv hälsa. Studien, som främst studerade tre afrikanska länder, fann diskriminering främst gentemot HBTQI-personers rättigheter, abort, kvinnors beslutsfattande, mäns kontroll och makt över kvinnor, våld mot barn, skilsmässa, samt ungdomars sexualitet och rätt att välja partner.

Dessa normer och värderingar är dock både motstridiga och oförutsägbara. De låter sig inte grupperas in i ”mer” eller ”mindre” SRHR-stöd på ett konsekvent sätt. Om en individ eller en grupp stöder en dimension av SRHR innebär det inte nödvändigtvis att de stödjer en annan. Till exempel kan en person stödja abort och

RAPPORTER:

Bjarnegård, E., & F. Ugglå (2018), *Putting Priority into Practice: Sida's Implementation of its Plan for Gender Integration*, **EBA 2018:07**

Dooley, M., A. Fried, R. Levto, K. Doyle, J. Klugman & G. Barker (2019), *Applying a Masculinities Lens to the Gendered Impacts of Social Safety Nets*, **EBA 2019:07**

Eldén, Å., & E. Bjarnegård (2022), *Implementing Policy Against Sextortion in Tanzania: A Follow-Up Study*, **EBA underlagsrapport, september 2022**

Eldén, Å., D. Calvo, E. Bjarnegård, S. Lundgren & S. Jonsson (2020), *Sextortion: Corruption and Gender-Based Violence*, **EBA 2020:06**

Kågesten, A., K. Båge, J. Sundewall, H. Litorp B. Puranen, O. Uthman & A.M. Ekström (2021), *Sexual and Reproductive Health and Rights: Measuring Values and Norms to Guide Swedish Development Cooperation*, **EBA 2021:04**

Sundewall, J., B. Ekman & J. Schmit (2023), *The Role of Aid in the Provision of Sexual and Reproductive Health Services*, **EBA 2023:01**

Towns, A., B. Bjarnegård & K. Jezierska (2023), *More Than a Label, Less Than a Revolution: Sweden's Feminist Foreign Policy*, **EBA 2023:02**

En hälsoarbetare från Action Humanitaire pour le Développement Durable Intégral Congolais utbildar i frågor om familjeplanering och sexuell och reproduktiv hälsa på en marknad i Kingabwa, Democratic Republic of the Congo. Foto: Images of Empowerment

HBTQI-personers rättigheter, men ändå tycka att våld mot kvinnor kan rättfärdigas. Liknande trender finns också på befolkningsnivå i de studerade länderna, vilket visar på att förändring av normer är både möjlig och viktig (*Kågesten m.fl., 2021*).

Främjandet av SRHR, exempelvis genom motverkandet av sexuellt våld och så kallad sextortion (*Eldén m.fl., 2020, Eldén och Bjarnegård, 2022*), kräver kunskap om lokala normer och värderingar samt ett aktivt arbete med lokala aktörer för att motverka diskriminerande praktiker och stigma. *Dooley m.fl. (2019)* finner dock att biståndsprogram i praktiken ofta istället bidrar till att stärka rådande normer och könsroller än motsatsen.

SLUTSATSER

- Arbete för att främja jämställdhet förutsätter starka stödfunktioner, utbildning och stärkt kompetens hos breda personalgrupper. Kunskap om kontext och sammanhang är avgörande för att effektivt arbeta med diskriminerande normer.
- SRHR-insatser bör innehålla förhållningssätt till relevanta värderingar och normer i den kontext där insatsen genomförs. Normförändring kräver insatser på flera nivåer och över lång tid. Att enbart fokusera på individuell normförändring är inte tillräckligt.
- En stark ambition och prioritering av jämställdhet från regeringens sida kan leda till konkreta resultat, även med vag styrning.

SNÅRIGA SAMBAND MELLAN MIGRATION OCH BISTÅND

Migration är ett prioriterat område i biståndspolitik. Med reformagendan förändras och skärps målsättningarna. Biståndet ska vara ett verktyg för att motverka irreguljär migration, bidra till ökat återvändande, frivillig återvandring och att minska grundorsaker till irreguljär migration.

KRIG, KONFLIKTER, klimatförändringar och katastrofer gör att världen står inför större migrationsutmaningar än någonsin tidigare. Mer än 110 miljoner människor är tvångsflyttade. Av dessa är 63 miljoner flyktingar inom sitt eget land. Flyktingsituationerna blir alltmer utdragna i tid – i genomsnitt över tio år. Utmaningarna handlar både om kortsiktig humanitär hjälp, integration i värdländer och långsiktig utveckling.

Mer än tre fjärdedelar av världens flyktingar befinner sig i låg- och medelinkomstländer, medan en mindre andel finns i den rikare delen av världen. Drygt tio procent av världens bistånd går till flyktingsituationer, dock ojämnt fördelat med tanke på behoven. Nästan lika mycket av biståndet stannar i rika länder som det som går till låg- och medelinkomstländer.

Migration sker av många olika skäl. Förutom påtvingad flykt, emigrerar människor bland annat också för att livet i rikare länder framstår som mer löftesrikt, eller mindre dåligt. Ett EBA-seminarium kring Världsbankens World Development Report 2023 (*Sverigelansering, 2023*) handlade om hur olika migrationssituationer bör hanteras. Rapporten visar också att alla länder, på grund av demografisk utveckling, kommer vara beroende av migration i någon form.

Beröringspunkterna mellan migration och bistånd är många och en omfattande forskning visar att sambanden är svåra och snåriga. Migration kan exempelvis både bidra till ökad ekonomisk tillväxt och bli ett resultat av tillväxt. Om biståndet bidrar till ökad ekonomisk tillväxt, leder det på kort sikt ofta till ökad migration.

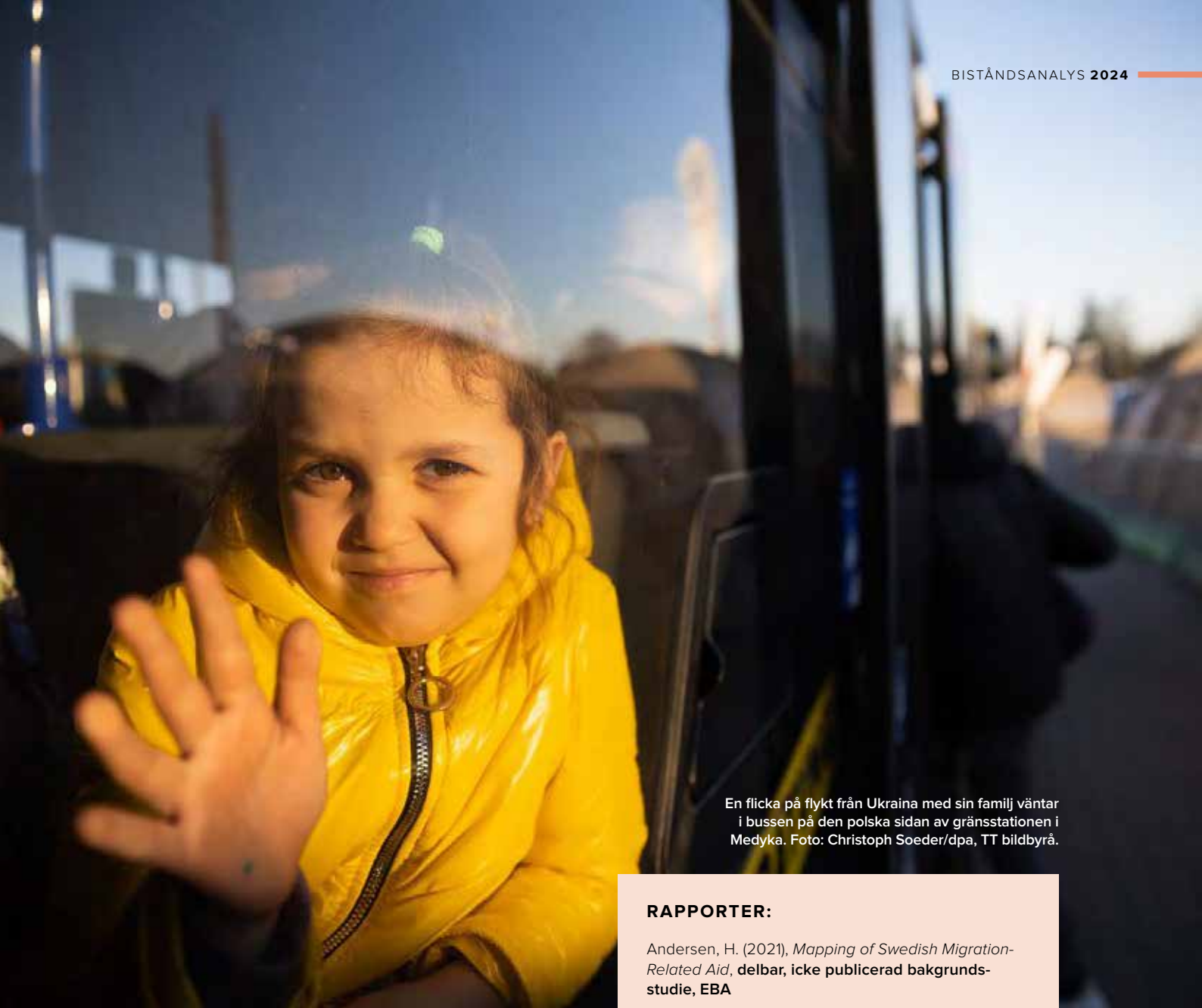
Detta beror på att fattiga migrationsbenägna människors möjligheter att migrera ökar. Fattiga länders tillväxt genererar därmed en migrationspuckel (*Lucas, 2019*).

BORTOM GENERELLA SAMBAND pekar studier på att bistånd till jordbruk kan öka möjligheter att försörja sig och därmed stanna på landsbygden. Stöd till hälsovård och reproduktiv hälsa, liksom ökad tillgång till grundutbildning kan också minska benägenheten att migrera bort från svåra situationer (*Lucas, 2019*).

Bistånd till att förebygga påtvingad migration, stöd till migranternas grannländer, samt investeringar för att göra återvändande möjligt är de områden som förefaller viktigast för att minska migration. Det är samtidigt underfinansierade områden. En EBA-studie i samarbete med OECD (*Gagnon m.fl. 2022*) pekar på att fokus på integration i lokala värdsamhällen gradvis har ökat. En fungerande integration skapar utrymme för flyktingar att bli mer självförsörjande och värdsamhällen att få en mer hållbar situation (*Burlin, 2021*). De flesta tvångsflyttade saknar dock verkliga möjligheter att få kontroll över sitt uppehälle. I sådana situationer blir tillgång till statlig service, sociala trygghetssystem och lokala arbetstillstånd avgörande.

En kartläggning av migrationsinsatser inom svenskt bistånd menar att verksamheten hittills har varit svåröverskådlig, och att det inte är tydligt vilken typ av problem migrationsinsatser egentligen förväntas lösa (*Andersen, 2021*).

Regeringen avser att villkora delar av biståndet till partnerländer för att få dem att ta emot

En flicka på flykt från Ukraina med sin familj väntar i bussen på den polska sidan av gränsstationen i Medyka. Foto: Christoph Soeder/dpa, TT bildbyrå.

sina medborgare som nekats asyl i Sverige. Författarna till en studie EBA beställt (*Guillaumont m.fl., 2023*) menar att forskningen är entydig i att den typen av villkorande är ineffektivt. Vad som däremot, enligt forskningsöversikter, kan ge biståndet mer effekt är att motverka och hantera påtvingad förflyttning. Särskilt viktigt kan konfliktförebyggande, stöd till katastrofberedskap, samt stöd till återuppbyggnad vara (*Guillaumont m.fl., 2023; Lucas, 2019*).

Sedan 2023 begränsas andelen avräkningar för mottagandet av asylsökande i Sverige till maximalt 8 procent av biståndsbudgeten. *Pettersson m.fl. (2022)* visar att denna begränsning skulle haft effekt under 11 av de 32 år som avräkningar har rapporterats. Den nya begränsningen har dock inte ännu använts, och det mer restriktiva asylmottagandet minskar sannolikheten för att den kommer att tillämpas.

RAPPORTER:

Andersen, H. (2021), *Mapping of Swedish Migration-Related Aid*, delbar, icke publicerad bakgrundsstudie, EBA

Burlin, A. (red.) 2021: *Forced Displacement and the Humanitarian Development Nexus: A Roundtable Anthology*, EBA underlagsrapport, juni 2021

Gagnon, J., M. Ahmed, L. Hjelm & J. Hesemann (2022), *Social protection for the forcibly displaced in low- and middle-income countries: A pathway for inclusions*, OECD/EBA, OECD Development Policy Papers No 43, juli 2022

Guillaumont, P., M. Boussichas & A. Dsouza (2023), *The Evolution of Aid Conditionality: A Review of the Literature of the Last Twenty Years*, EBA underlagsrapport, september 2023

Lucas R.E.B (2019), *Migration and Development: the Role for Development Aid*, EBA 2019:05a (DELM Research overview 2019:05)

Pettersson, J., H. Malm Lindberg, & M. Hårsmar (2022), *Avräkningar från biståndet för migrationskostnader i Sverige: vad vet vi?*, EBA underlagsrapport, december 2022

Sverigelansering av Världsbankens årliga rapport 'Migrants, Refugees and Societies', Seminarium, Medelhavsmuséet, 29 maj, 2023.

Evelyn Syokau och Judith Nthenya bor med sina föräldrar i Machakos, utanför Kenyas huvudstad Nairobi. Deras hus är ett Solar Home System från d.light, som använder solenergi för att generera el och lagra energi. Copyright Swedfund. Foto: Ignacio Hennigs/ Thought Leader Global.

BISTÅNDETS RESULTATRAPPORTERING – ETT STÄNDIGT FÖRBÄTTRINGSOMRÅDE

Regeringen ska inleda ett arbete med syfte att förenkla, förbättra och förtydliga regeringens resultatredovisning till riksdagen. EBA har ett flertal studier på området.

RAPPORTERING AV biståndets resultat är föremål för en ständigt pågående diskussion: Vilka mål uppnås, vad fungerar var, för vem och på vilket sätt? Biståndet behöver inte enbart åstadkomma resultat. Resultaten behöver också kunna fastställas, granskas, rapporteras och redovisas på ett tillfredsställande sätt.

En grundläggande förutsättning för att kunna redovisa resultat är att det finns tillförlitlig information om resultat. I detta inkluderas även oväntade, oönskade och icke åstadkomna resultat. EBA har i ett flertal studier både belyst hur biståndets resultat utvärderas (*Burman, 2021; 2017; Hårsmar och Burman 2015*) och metoder för utvärdering (exempelvis *Befani 2021; Isaksson, 2017*). En återkommande slutsats är att det finns behov av fler effektutvärderingar av svenskt utvecklingssamarbete i olika miljöer och situationer, i synnerhet av resultat på längre sikt. EBA bidrar till denna kunskapsbas, bland annat genom landutvärderingar och större statistiska studier av specifika områden.

Avsikten med EBAs landutvärderingar är – metodologiska utmaningar till trots – att värdera biståndets bidrag till utveckling. Många av de processer som är gynnsamma för utveckling kan ofta enbart observeras efter lång tid. Till sådana hör utveckling av privat sektor och offentliga institutioner. Biståndets påverkan på sådana

processer är ofta svårt att mäta. Till exempel är antal lärare mycket lättare att mäta än kvaliteten på den undervisning som bedrivs. Men effektutvärderingar, genomförda med såväl kvantitativa som kvalitativa metoder, kan ge en god bild av vad biståndet har bidragit till.

”Det går inte att ge ett entydigt svar på frågan om biståndet fungerar”

EN SAMLAD SLUTSATS av EBAs landutvärderingar är att de långsiktiga resultaten av biståndet skiljer sig starkt mellan länder, sammanhang, tidpunkter och insatstyper, men att de rymmer såväl misslyckanden som lyckade satsningar. En ytterligare slutsats är därför att det inte går att ge ett entydigt svar på frågan om biståndet fungerar. De frågor som bör ställas är i stället när, hur, för vem och i vilka sammanhang biståndet kan fungera.

Det är betydelsefullt att genom kvantitativa studier exempelvis fastställa att bistånd har bidragit till tillgången av vårdtjänster inom

”Det har funnits ett konstant hopp om att rapportera resultat”

sexuell och reproduktiv hälsa (*Sundewall m.fl. 2023*), att demokratibistånd i regel har en positiv men begränsad effekt (*Niño-Zarazúa m.fl. 2020*), eller att lokalt anpassade, samordnade decentraliseringsprogram kan leda till positiva långvariga socioekonomiska effekter (*BenYishay m.fl., 2019*). Den typen av studier bidrar inte enbart till att förstå generella resultat av biståndet utan ger också förståelse för hur enskilda insatsers resultat avviker från de generella.

Resultat kan även följas upp genom användande av indikatorer. En stor utmaning med utformningen av indikatorer är att de tenderar att korrumpas så att de varken mäter det man vill mäta eller ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat. Det finns dock ofta logiska, naturliga och tydliga kandidater till indikatorer i många verksamheter. EBAs utvärdering av Swedfund (*Spratt m.fl. 2018*) rekommenderade bland annat Swedfund att skapa en mer långsiktig uppföljningsmodell utifrån kärnindikatorer (som exempelvis nyskapade jobb och inbetald skatt i de bolag man går in i). Utan en sådan uppföljningsmodell är det svårt att utvärdera verksamhetens effekter. EBA har dock inte följt upp hur modellen har utvecklats sedan utvärderingen. För Sida skulle en möjlig förbättring kunna vara ett regelmässigt användande av baselines i förberedelser för insatser.

Ett bredare lärande och möjlighet till ansvarsutkrävande förutsätter att biståndets resultat redovisas på ett trovärdigt sätt. *Vähämäki (2018)* redovisar hur tidigare försök att reformera Sidas resultatrapportering har skett i form av fyra vågor av initiativ. Författaren sammanfattar försöken med att det funnits ett konstant hopp om

att hitta bättre sätt att rapportera resultat men att detta mötts av återkommande misslyckanden (sid. 10). *Brolin (2017)* pekar på en inneboende motsättning mellan en ägarskapsprincip och resultatstyrning. Detta innefattar även Sidas och UD:s relation, och Brolin menar att resultatagendan har utvecklats till ett mål i sig snarare än ett medel för att uppnå biståndets mål. En pågående underlagsrapport studerar kvantitativa resultatutsagor rörande sysselsättningseffekter i Sidas årsredovisning utifrån kriterier som tillförlitlighet, saklighet och transparens.

MYNDIGHETERNAS RESULTATRAPPORTERING är av avgörande betydelse för regeringens redovisning av biståndets resultat till riksdagen. Utrikesutskottet har återkommande, under många års tid, pekat på behovet av en förbättrad resultatredovisning för Sveriges internationella bistånd.

Regeringen redovisar i sin reformagenda för biståndet avsikten att inleda ett arbete med syfte att förenkla, förbättra och förtydliga regeringens resultatredovisning till riksdagen. *Östlund och Hede Skagerlind (2023)* avser att direkt bidra till detta arbete. Studien utgår från tre frågeställningar för att utforska förutsättningarna för en förbättrad resultatredovisning till Riksdagen: vilka krav som ställs på redovisningen, om den nuvarande resultatredovisningen lever upp till dessa krav, samt hur resultat redovisas i andra länder och inom andra politikområden.

Författarna finner att dagens redovisning inte i tillräcklig utsträckning är anpassad efter de tänkta användarnas behov, att den kretsar kring prestationer i stället för effekter, trots att målformuleringar sker på effektnivå, samt att redovisningen inte kan karaktäriseras som rättvisande.

Den lever därmed inte upp till de krav som ställs på redovisningen. Erfarenheter från andra länder och politikområden kan ge inspiration och vägledning till förbättring, menar de, men pekar på vikten av att resultatredovisningen utformas med hänsyn till det svenska biståndets specifika förutsättningar. Författarna ger förslag på möjliga vägar framåt, där de förordar en mer omfattande genomlysning för att skapa en resultatredovisning som inkluderar såväl långsiktiga effekter som årlig rapportering och som är en integrerad del i ett system som omfattar mål, styrning, uppföljning och utvärdering.

SLUTSATSER

- Regeringens resultatrapportering till riksdagen behöver reformeras för att tydliggöra vad regeringen vill uppnå med verksamheten och hur utvecklingen ser ut i relation till uppsatta mål.
- Behovet av reformering omfattar även myndigheternas resultatrapportering.
- Det finns behov av fler effektutvärderingar av svenskt utvecklingssamarbete i olika miljöer och situationer.

RAPPORTER:

Befani, B. (2021), *Credible Explanations of Development Outcomes: Improving Quality and Rigour with Bayesian Theory-Based Evaluation*, **EBA 2021:03**

BenYishay, A., B. Parks, R. Trichler, C. Baehr, D. Abogaye & P. Prum (2019), *Building on a Foundation Stone: the Long-Term Impacts of a Local Infrastructure and Governance Program in Cambodia*, **EBA 2019:04**

Brolin, T. (2017), *Results and Ownership in Swedish Development Cooperation*, **Dissertation Brief 2017:10**

Burman, M. (2021), *Målbild och mekanism: Vad säger utvärderingar om svenska biståndsinsatsers målluppfyllelse?*, **EBA 2021:02**

Burman, M. (2017), *Livslängd och livskraft: Vad säger utvärderingar om svenska biståndsinsatsers hållbarhet?*, **EBA 2017:12**

Hårsmar, M. & M. Burman (2015), *Utvärdering av svenskt bistånd: en kartläggning*, **EBA 2015:01**

Isaksson, A-S. (2017), *Geospatial analysis of aid: A new approach to aid evaluation*, **EBA 2017:09**

Niño-Zarazúa, M., R. M. Gisselquist, A. Horigoshi, M. Samarin & K. Sen (2020), *Effects of Swedish and International Democracy Aid*, **EBA 2020:07**

Spratt, S., P. O'Flynn & J. O'Flynn (2018), *DFIs and Development Impact: an Evaluation of Swedfund*, **EBA 2018:01**

Sundewall, J., B. Ekman & J. Schmit (2023), *The Role of Aid in the Provision of Sexual and Reproductive Health Services*, **EBA 2023:01**

Vähämäki, J. (2018), *The Rise and Fall of 'Results Initiatives' in Swedish Development Aid*, **EBA Dissertation Brief, 2018:02**

Östlund, N., & H. Hede Skagerlind (2023), *Det är resultatet som räknas: För en bättre resultatredovisning av biståndet*, **EBA 2023:04**

KLIMATBISTÅNDETS MÖJLIGHETER

Regeringen vill öka klimatbiståndet och göra det effektivare. Biståndet ska bidra till utsläppsminskningar i linje med Parisavtalet. Det innebär sannolikt förändringar i hur biståndet utformas, hur det genomförs och till vilka länder det ges.

ÄVEN TIDIGARE REGERINGAR har haft ambitionen att öka klimatbiståndet. Klimatsatsningen 2009-2012 gav bestående resultat mycket tack vare att den styrdes med ett litet antal centrala principer. Befattningshavare och handläggare fick stor frihet att utforma insatser (*Colvin m.fl. 2020*). På senare år har det gått trögare. Trots styr signaler om ökat klimatbistånd låg finansieringen 2021, efter en viss uppgång, återigen på samma nivå som 2017 (*Williams, 2023*).

Regeringen har understrukit vikten av att biståndet bidrar till utsläppsminskningar i linje med Parisavtalet. EBAs studier visar att svenskt bistånd tidigare prioriterat insatser i fattiga länder med låga nationella utsläpp, men med stora behov av klimatanpassning. Genomslag för denna omprioritering förutsätter att biståndet bidrar till utsläppsminskningar i de (medelinkomst)länder som släpper ut mest.

EBAs granskning av Sveriges multilaterala bistånd visar att de globala organisationerna

En solcellsanläggning vid byn Donggou i Hebelprovinsen i norra Kina.
Foto: Ng Han Guan

överlag, och utifrån sina specifika mandat, arbetar relativt väl i enlighet med Parisavtalet (*Hårsmar och Hjelm, 2020*). Störst potential för klimatomställning har utvecklingsbankerna. De arbetar med gemensamma riktlinjer, men särskilt några av bankerna behöver öka sina ansträngningar.

Svenskt klimatbistånd sticker ut internationellt genom sin jämna fördelning mellan stöd till utsläppsminskningar och stöd till klimatanpassning. En sådan fördelning strävar bland annat de multilaterala organisationerna efter, då anpassningsbistånd totalt sett hittills fått betydligt mindre stöd än insatser för utsläppsminskningar.

Offentliga aktörer har en viktig roll att spela för att mobilisera kapital. Sverige har en bred portfölj av sådan utvecklingsfinansiering inom klimatområdet, bland annat genom Sida, Swedfund och Nordiska utvecklingsfonden (NDF). En pågående EBA-studie utvärderar om dessa aktörers klimatfinansiering är utformad för att bidra till tillräckligt omfattande utsläppsminskningar – i tid för att göra någon skillnad för målsättningarna i Parisavtalet.

I Parisavtalet utvecklas mekanismer för internationellt samarbete kring utsläppsminskningar. Detta samarbete – reglerat av avtalets artikel 6 – kan antingen baseras på handel med krediter eller ske vid sidan av marknaden. Systemet är ännu inte fullt utvecklat. När det kommer i gång blir det möjligt att klimatkompensera genom att köpa utsläppsrätter från låg- och medelinkomstländer.

En viktig fråga är om ett land kan klimatkompensera med hjälp av biståndsmedel. En underlagsrapport (*Fridahl, 2023*) finner att utrymmet för detta är starkt begränsat. En annan möjlighet, som kan räknas som bistånd, är att köpa utsläppsrätter i låg- och medelinkomstländer, men inte utnyttja dem. Det skulle innebära ett bidrag till att klimatavtalet uppfylls samtidigt som länderna i fråga genererar inhemska finansiella resurser. Artikel 6-handel med utsläppsrätter kan då bli en mekanism för klimatbistånd till utsläppsminskningar.

RAPPORTER:

Colvin, J., M. Mukute, M.A. Habib, J. Burt, M. Kugele & J. Wilson (2020), *Evaluation of the Swedish Climate Change Initiative, 2009–2012*, **EBA 2020:02**

Fridahl, M. (2023), *Klimatbistånd som finansieringskälla för utsläppshandel: Förutsättningar och fallgropar*, **EBA underlagsrapport, oktober 2023**

Hårsmar, M. & L. Hjelm (2020), *Alignment of Sweden's Multilateral Aid with the Paris Agreement on Climate Change*, **EBA underlagsrapport, november 2020**

Williams, O. (2023), *Swedish Climate Aid: What Does the Data Tell Us?*, **EBA underlagsrapport, juni 2023**

FRAMÅTBLICK

I DECEMBER 2023 presenterades Sveriges nya biståndspolitiska inriktning. Dokumentet ”Bistånd för en ny era – frihet, egenmakt och hållbar tillväxt” är inte enbart centralt för Sveriges internationella utvecklingssamarbete, det kommer även att påverka EBAs arbete framöver.

Svensk biståndspolitik förefaller vara inne i en våg av ökad polarisering. Ju mer politiserat ett politikområde blir, desto viktigare blir det för dem som ska implementera politiken att följa den formella styrningen, för att göra det som beslutats, men också för att undvika övertolkningar av den politiska viljan.

Vilka konkreta uttryck som reformagendan kommer att ta sig återstår att se under kommande år, i synnerhet under 2024. EBA kommer löpande att följa reformagendans genomförande, bland annat genom att studera effekter och effektivitet i den verksamhet som genomförs.

Under 2023 låg EBAs fokus på biståndspolitikens utformning. En fråga som EBA särskilt engagerat sig kring är förutsättningarna för svensk utvecklingsforskning. Vid sidan av forskningens allmänna och långsiktiga betydelse för utveckling i samarbetsländer, för internationellt inflytande, för svenska prioriteringar

”Vi planerar lägga större fokus på biståndets effekter.”

Utbildning för unga kvinnliga ledare i Patna, delstaten Bihar i Indien. Programmet drivs av organisationerna Izat och Feminist Approach to Technology (FAT). Foto: Paula Bronstein/Getty Images/Images of Empowerment.

och för kunskapsutveckling i Sverige, har EBA ett eget behov av att god forskning bedrivs i Sverige. Merparten av våra studier görs av forskare. Relevansen för, och kunskapen om, just svenskt bistånd förutsätter att många av dem vi anlitar är baserade i Sverige.

Om 2023 i mycket var politikens år planerar vi att lägga större fokus på biståndets effekter under 2024. Resultaten är själva poängen med biståndet. Att observera och berätta om resultaten är också avgörande för ansvarsutkrävande och lärande. EBA har, tillsammans med andra, en viktig roll för att på så sätt bidra till att biståndet hela tiden blir bättre.

De senaste åren har lärt oss är att förhållanden kan förändras grundligt och snabbt. Pandemi, krig, klimatförändringar och extremhändelser ändrar förutsättningarna för biståndet. Vad som kommer närmast vet vi inte. Men vi vet att biståndets aktörer måste lära och lära om kontinuerligt.

Det tar tid för en institution att hitta sin form, fylla sin roll och skapa sitt eget tilltal. Tio år av kunskapsutveckling har också varit tio år av internt lärande och utveckling. EBA ser fram emot att fortsätta att utvecklas och bidra till ett förbättrat bistånd.

RAPPORTER OCH SEMINARIER UNDER 2023

PÅGÅENDE STUDIER PER 31/12 2023

ARBETSTITEL OCH BESKRIVNING

REFERENSGRUPP*

FÖRFATTARE

Vatten, sanitet och hygien i Tanzania

En betydande del av internationellt bistånd går till insatser för att öka tillgången till vatten, sanitet och hygien (WASH). Men trots stora investeringar har effekter varit begränsade. Studien syftar till att öka kunskapen om hur så kallad stakeholder engagement kan bidra till ökad legitimitet, effektivitet och långsiktiga effekter. Studien innehåller en kartläggning av WASH-insatser i Tanzania mellan 2012 och 2022 samt fallstudier av specifika insatser.

Tracy Morse
Carmen Anthonj
Ylva Schwinn
Alejandro Jiménez
Robert Augner
Ordförande: Torgny Holmgren

Nelson Ekane
Ruth Carlitz
Yohannes Kachenje

Katalytisk klimatfinansiering

Betydande utsläppsminskningar krävs, och omfattande resurser måste mobiliseras, om världen ska klara Parisavtalets mål om temperaturökningar under 1,5 grader Celsius. En utgångspunkt är att privat kapital står för en betydande del av finansieringen, särskilt i utvecklingsländer. Sverige bidrar till utvecklingsfinansiering inom klimatområdet, bland annat genom Sida, Swedfund och Nordiska utvecklingsfonden (NDF). Kan denna bidra till tillräckligt omfattande utsläppsminskningar – och i tid för att göra någon skillnad för målsättningarna i Parisavtalet?

Rob D. van den Berg
Eva Mineur
Marie Stjernquist Desatnik
Ordförande: Kim Forss

Flintull Annica Eriksson
Per Strömberg
Max Schmidt
Luisa Weber
Fiona Lambe
Annika Hilgert

Transparent svenskt bistånd

Studien syftar till att belysa arbetet med ett transparent svenskt bistånd, genom Openaid och mer allmänt. Studien ska dels följa upp det svenska transparensarbetet, dels diskutera varför Sverige hittills hamnat relativt lågt i internationella jämförelser. Med detta som grund diskuteras värdet av internationella jämförelser samt det svenska transparensarbetet i ljuset av den svenska offentlighetsprincipen.

Carl Fredrik Bergström
Martin Schibbye
Björn Hammarfelt
Jeanette Kruse
Ordförande: Kim Forss

Pontus Hedlin
Cristoffer Lokatt

Sidas arbete mot korruption i partnerländer

Korruption är ett stort hinder för hållbar utveckling. I det svenska utvecklingsarbetet bedrivs arbetet mot korruption inom två övergripande områden – korruption som utvecklingshinder i partnerländer och korruption inom biståndet. Denna utvärdering analyserar Sidas arbete mot korruption som utvecklingshinder och drar slutsatser kring i vilken grad arbetet baseras på aktuell kunskap om effektiv korruptionsbekämpning, är relevant, samstämmigt och kan förväntas bidra till långsiktiga effekter.

Simon Gill
Christian von Haldenwang
Anki Fritzsche
Karolina Jozic
Simone Dietrich
Ordförande: Anders Pedersen

Marina Nistotskaya
Anna Persson
Marcia Grimes
Michelle D'Arcy
Adea Gafuri
Bo Rothstein

Sveriges långsiktiga utvecklingssamarbete med Liberia

EBA har beställt en utvärdering av Sveriges långsiktiga utvecklingssamarbete med Liberia med fokus på perioden efter att det andra liberianska inbördeskriget avslutats, 2003-2021. Syftet är att få en fördjupad förståelse för relevans, koherens och långsiktiga resultat i utvecklingssamarbetet inom fred och konflikt, demokrati och mänskliga rättigheter samt inkluderande ekonomisk utveckling. Syftet är även att sammanställa lärdomar av relevans för framtida svenskt utvecklingssamarbete med Liberia och andra partnerländer.

Mary Moran
Johanna Söderström
Ole Winckler Andersen
Ida Lindkvist
Mikael Söderbäck
Johan Romare
Ordförande: Helena Lindholm

Christoph Emminghaus
Tillman Hönig
John Pokoo
Kou Meapeh
Gbaintor-Johnson
Johanna Schaefer-Kehnert
Anouchka Baldin
Simon Wallisch

* EBAs referensgrupper har en strikt rådgivande roll. Deltagare i referensgrupper har inte något ansvar för rapporternas innehåll, och de instämmer inte nödvändigtvis i rapporternas slutsatser och rekommendationer.

ARBETSTITEL OCH BESKRIVNING

REFERENSGRUPP*

FÖRFATTARE

Lärdomar från stöd till författningsprocesser

Konstitutioner, eller grundlagar, utgör grunden för hur länder ska styras och för samhällskontrakt. De står i centrum för de flesta fredsprocesser där konflikttrabbade länder åter byggs upp. På senare tid har världen sett ett ökat antal icke-konstitutionella maktövertaganden. Studien ska kartlägga vilka lärdomar som experter och rådgivare har gjort i praktiskt arbete med att stödja författningsprocesser.

Julian Hottinger
Rohan Edrisinha
Sumit Bisarya
Katia Papagianni
Per Nordlund
Ordförande:
Joakim Molander

Cheryl Saunders
Andy Carl
Anna Dziedzic
Samantha Smith
Johanna Lindström

Markrättigheter och strategier för anpassning till klimatförändringar

Kopplingarna mellan markrättigheter och anpassning till klimatförändringar är väl etablerade. FN:s klimatpanel IPCC och UN-Habitat har visat att landrättigheter är viktiga förutsättningar för individers och samhällens möjlighet att hantera klimatförändringar. Men det finns en stor variation av markrättigheter i de flesta låg- och medelinkomstländer, och tolkningen av hur de påverkar anpassningsstrategier har ofta varit för generell. Genom att studera variationen i markrättigheter i Kenya är denna studie tänkt att ge vägledning för hur samhällens anpassning till klimatförändringar kan ges bättre stöd.

Fibian Lukalo
Christian Lund
Catherine Boone
Andrew Linke,
Margareta Nilsson
Ordförande: Johan Schaar

Kathleen Klaus
Emma Elfversson

Sveriges tillämpning av lokaliseringsagendan inom "Grand Bargain"

Det humanitära toppmötet i Istanbul 2016 efterlyste stora reformer av det internationella humanitära systemet. Mycket av det man kom överens om inom det så kallade Grand Bargain är på väg att genomföras, men avgörande områden halkar efter. Ett av de mer problematiska områdena gäller lokaliseringsagendan. Denna syftar till ökad effektivitet i humanitära insatser genom att lokala aktörer ges större inflytande och delaktighet. Utvärderingen undersöker i vilken utsträckning Sverige har förmått bidra till, och genomföra lokaliseringsagendan i sitt humanitära bistånd.

Sorcha O'Callaghan
Pamela Combinido
Dorothea Hilhorst
Hibak Kalfan
Erik Lysén
Ordförande: Johan Schaar

Sophia Swithern
Charlotte Lattimer
Teddy Atim

Vad krigar de om?

Vad säger stridande parter i inbördeskonflikter att de strider om? I vilken mån förhandlar man sedan om dessa frågor när fredsavtal skrivs? Och vad betyder i så fall det för hur framgångsrika fredsavtalen blir? Studien utgår från en ny databas där konfliktorsaker har kartlagts.

Marika Fahlén
Michael Jonsson
Mimmi Söderberg-Kovacs
Stein Tönnesson
Mats Utas
Ordförande: Malin Oud

Johan Brosché
Sebastian Raattamaa

Utvärdering av svenskt civilsamhällesbistånd till Afrika

Syftet med denna utvärdering är att undersöka i vilken utsträckning svenskt utvecklingssamarbete bidragit till att på ett hållbart sätt stärka det civila samhällets förmåga att arbeta för demokrati och mänskliga rättigheter i Afrika söder om Sahara. Har kapaciteten i det civila samhället stärkts? Har kapaciteten omsatts i effekter på demokrati eller mänskliga rättigheter? Hur kan och bör insatser för att stärka det civila samhällets kapacitet utvecklas eller förbättras?

Jennifer Brass
Stein- Erik Kruse
Agnes Cornell
Per Nordlund
Annette Zimmer
Maria Gärtner Nord
Ordförande:
Staffan I Lindberg

Ola Segnestam Larsson
Malin Arvidsson
Jan Ström
Pelle Åberg

* EBAs referensgrupper har en strikt rådgivande roll. Deltagare i referensgrupper har inte något ansvar för rapporternas innehåll, och de instämmer inte nödvändigtvis i rapporternas slutsatser och rekommendationer.

Forts. →

ARBETSTITEL OCH BESKRIVNING

REFERENSGRUPP*

FÖRFATTARE

Utvärdering av kapacitetstärkande i sårbara stater

EBA har beställt en utvärdering av Sveriges insatser för statsbyggande i sårbara och konflikttrubbade stater. I vilken utsträckning och hur har svenskt bistånd gjort skillnad för målet om stärkt kapacitet och service hos statliga institutioner i bräckliga konflikttrubbade länder? Vilka faktorer eller mekanismer förklarar framgång eller misslyckade?

Ordförande:
Helena Lindholm

Mohammad Sepahvand
Ann-Sofie Isaksson
Heather Congdon Forss
Annika Lindskog

Fattigdom och marginalisering i Bangladesh

Bangladesh har gjort stora framsteg vad gäller ekonomisk tillväxt och social utveckling. Dessa har dock inte kommit hela befolkningen till del. Varför har inte landets mest marginaliserade grupper omfattats? Syftet med studien är att öka förståelsen för drivkrafterna bakom och erfarenheter av fattigdom och exkludering bland etniska och religiösa minoritetsgrupper i landet.

David Lawson
Usha Kanagaratnam
Ted Svensson
True Schedvin
Ordförande: Julia Schalk

Owasim Akram
Mathilde Maitrot
Joe Devine
Anders Uhlén
Ann-Catrin Kristianssen

Acceptans för reformer kring grön ekonomi

Svenskt utvecklingssamarbete ska, enligt regeringsbeslut, stödja en omställning mot en fossilfri ekonomisk utveckling, byggd på en resurseffektiv, cirkulär och biobaserad ekonomi med giftfria flöden. Sverige ger stora stöd till den Gröna Klimatfonden, FN-organisationer utvecklingsbanker och en rad initiativ på global, regional och nationell nivå. Men vad anser befolkningar i samarbetsländer? Det finns väldigt lite kunskap om det i låg- och medelinkomstländer. Klimatinvesteringar och reformer inom miljöområdet kommer sannolikt att misslyckas om acceptansen är låg. Genom enkäter studeras hur hög acceptansen för denna typ av reformer är i en grupp Östafrikanska länder.

Steffen Kallenbeck
Haileselassie Medhin
Eric Coleman
Katrin Aidnell
Isabelle Stadelmann-
Steffen
Ordförande:
Johan Schaar

Daniel Slunge
Niklas Harring
Anna Nordén

Utvärdering av Sidas insatser för sysselsättning i Afrika

EBA har beställt en utvärdering av Sidas insatser för sysselsättning i Afrika. Hur väl har svenskt bistånd bidragit till sysselsättning och nya jobb i Afrika söder om Sahara? Vad är kvaliteten på den sysselsättning som åstadkommit? Vad förklarar framgång och misslyckande i insatser?

Shanta Devarajan
Abebe Shimeles
Sara Johansson de Silva
Gun Eriksson Skoog
Annika Sundén
Ordförande:
Torgny Holmgren

Dirk Willem te Velde
Louise Fox
Linda Calabrese
Alberto Lemma
Derrick Abudu
Yohannes Ayele
Mobalji Babalola
Angela Kolongo

* EBAs referensgrupper har en strikt rådgivande roll. Deltagare i referensgrupper har inte något ansvar för rapporternas innehåll, och de instämmer inte nödvändigtvis i rapporternas slutsatser och rekommendationer.

EBA-RAPPORTER 2023

EBA fattar självständigt beslut om vilka studier som ska göras. Författarna till EBAs rapporter ansvarar för analys, slutsatser och rekommendationer. Slutlig kvalitetssäkring står expertgruppen för.

- 2023:04** **Det är resultatet som räknas: För en bättre resultatredovisning av biståndet**
Númi Östlund och Helena Hede Skagerlind
- 2023:03** **Sweden's Development Cooperation Response to the HIV Epidemic Over Time: An Overview**
Pam Baatsen, Thyra de Jongh, Hannah Kabelka, Liana Petrosova, Josefine Olsson, Renée Robbers, Noor Tromp
- 2023:02** **More Than a Label, Less Than a Revolution: Sweden's Feminist Foreign Policy**
Elin Bjarnegård, Katarzyna Jezierska, Ann Towns
- 2023:01** **The Role of Aid in the Provision of Sexual and Reproductive Health Services**
Jesper Sundewall, Björn Ekman, Jessy Schmit

DEVELOPMENT DISSERTATION BRIEFS (DDB) 2023

EBA:s DDB-serie ger nyligen disputerade forskare möjlighet att kort presentera sina avhandlingar med fokus på relevansen för svenskt utvecklings-samarbete. Syftet är att ge regering, myndigheter och övriga intressenter kunskap om såväl ny forskning som nya forskare.

2023:02 Violent Natural Resource Conflicts: Definitions, Frameworks, and Modelling Towards Prevention
Marie Schellens

2023:01 Food Insecurity and Social Conflict
Ida Rudolfson

UNDERLAGSRAPPORTER 2023

EBA:s underlagsrapporter består av kortare kunskapssammanställningar, översikter och analyser. Här publiceras även delrapporter från större projekt och examinerade masteruppsatser där EBA har varit bihandledare. Underlagsrapporter är inte kvalitetssäkrade av expertgruppen.

Klimatbistånd som finansieringskälla för utsläppshandel: Förutsättningar och fallgropar, oktober 2023
Mathias Fridahl

The Evolution of Aid Conditionality: A Review of the Literature of the Last Twenty Years, september 2023
Patrick Guillaumont, Matthieu Boussichas, Andrea Dsouza

Influence in Multilateral Aid Organizations: A Literature Review, juli 2023
Magnus Lundgren, Isabella Strindevall

Swedish Climate Aid: What Does the Data Tell Us?, juni 2023
Otto Williams

Payment by Results in Aid: A Review of the Evidence, maj 2023
Geske Dijkstra

Åter ur askan: det svenska och globala bidraget till Ukrainas återuppbyggnad, mars 2023
Anders Olofsgård, Maria Perrotta Berlin

PODCASTSAMTAL 2023

Avsnitt 66 – Reformagenda för biståndet – en första läsning

Avsnitt 65 – Svensk utvecklingsforskning: dåtid, nutid, framtid

Avsnitt 64 – Biståndet i budgeten för 2024

Avsnitt 63 – Den feministiska utrikespolitiken – revolution eller etikett?

Avsnitt 62 – Svenskt inflytande i EU

Avsnitt 61 – Betala för framgångsrikt bistånd – funkar det?

Avsnitt 60 – Åter ur askan – hur kan Sverige bidra i Ukraina?

Avsnitt 59 – Från pandemi till krig – hur står sig biståndet?

Avsnitt 58 – Biståndets styrning – erfarenheter från en reformagenda

Avsnitt 57 – Vad har mens med bistånd att göra?

SEMINARIER UNDER 2023

EBA:s seminarier är en naturlig mötesplats för debatt om viktiga biståndsfrågor. Där sätts EBA:s rapporter in i ett bredare sammanhang och diskuteras ur såväl policy- som praktikerperspektiv.

- 24 nov **Svensk utvecklingsforskning – dåtid, nutid, framtid**
Seminarium kring Veronica Brodén Gybergs bok "Swedish Research Aid".
- 15 nov **Implementing a Feminist Foreign Policy: Lessons from Sweden**
EBA 2023:02
- 24 okt **Tre punkter om migration i Tidöavtalet – perspektiv från forskningen**
Samarrangemang med Delmi och ESO
- 11 okt **EBA-seminarium: Naturresurser och konflikt**
DDB 2023:01, 2023:02
- 31 aug **Sveriges feministiska utrikespolitik – etikett eller verklig förändring?**
EBA 2023:02
- 20 jun **Fungerar SRHR-bistånd? Evidens och kunskapsluckor**
EBA 2023:01
- 29 maj **Sverigelansering av Världsbankens årliga rapport**
Samarrangemang med Delmi och Sida om Världsbanksrapporten Migrants, Refugees, and Societies
- 23 maj **Gör resultatbaserad finansiering biståndet mer effektivt?**
Underlagsrapport, maj 2023
- 28 apr **Social trygghet för världens fattiga: gör biståndet någon skillnad?**
EBA 2022:08
- 14 feb **Att styra svenskt bistånd: erfarenheter från en reformagenda**
Seminarium kring Göran Sundströms bok "Brutet förvaltningskontrakt".

EXPERTGRUPPEN

TORBJÖRN BECKER

Ordförande

Direktör för Östekonomiska institutet vid Handelshögskolan i Stockholm.

STAFFAN I. LINDBERG

Ledamot

Forskningsledare och föreståndare, V-Dem-institutet, Göteborgs universitet.

MALIN OUD

Ledamot

Chef för Raoul Wallenberg-institutets Stockholmskontor.

ANDERS PEDERSEN

Ledamot

Chef för internationella avdelningen på svenska Röda Korset.

ANDREAS WLADIS

Ledamot

Professor i katastrofmedicin vid Linköpings universitet, samt docent i kirurgi vid Karolinska institutet.

I Expertgruppen för biståndsanalys ingick under 2023 även Julia Schalk (vice ordf), Kim Forss och Torgny Holmgren. Expertgruppens beslut verkställs av ett kansli med nio helårsanställda: Jan Pettersson (kanslichef), Malin Ahrne, Markus Burman, Anna Florell, Helena Hede Skagerlind, Mats Härsmar, Lennart Weitzel, Matilda Widell och Númi Östlund.

LYSSNA PÅ
EBA-PODDEN
– EN PODCAST OM
BISTÅND!

Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) är en statlig kommitté som oberoende utvärderar och analyserar Sveriges internationella bistånd.

Uppdraget är att bidra med kunskap till styrningen av det svenska utvecklingssamarbetet.

Biståndsanalys baserar sig på de studier som EBA givit ut under året. Denna skrift är vår årsrapport och finns tillgänglig i digital och tryckt form, på svenska och engelska.

www.eba.se
ud.eba@gov.se